

Fólk sem notar óformleg eða veik merki um tjáskipti

- Að hlusta á þau sem sjaldan heyrast -

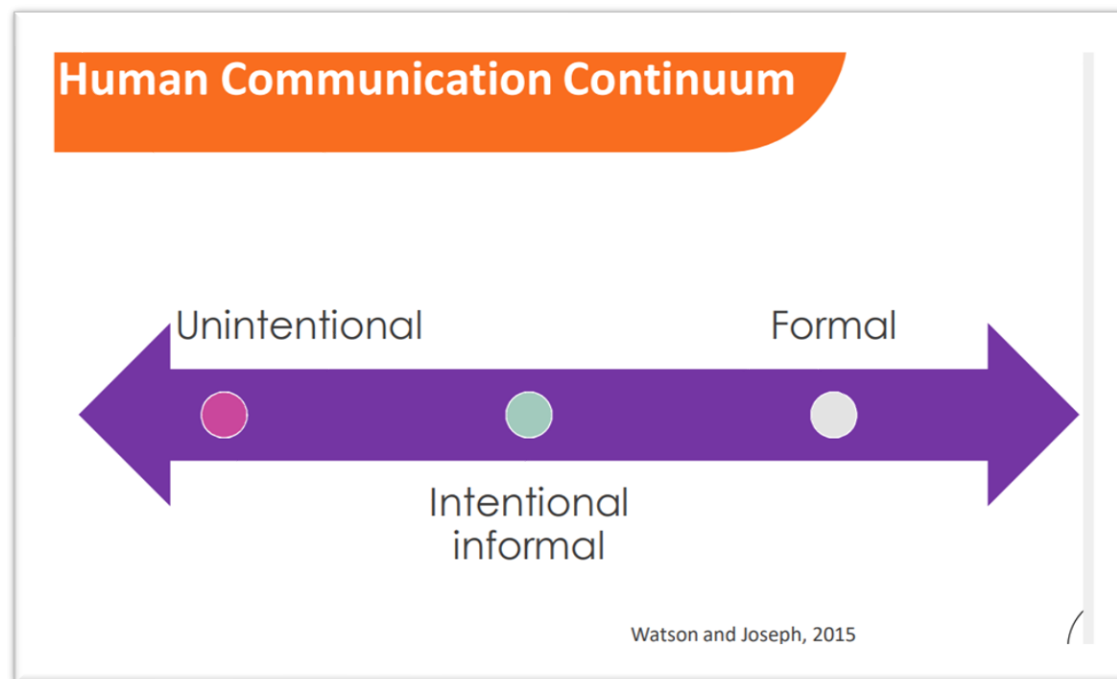
Helle Kristensen

Ráðgjafi

Fjölmennt, símenntunar- og þekkingarmiðstöð

Tjáskipta-rófið

- **Óformleg tjáskipti án tilætlunar**
  - Breytingar í andadrætti
  - Breytingar á húðlit
  - Líkamsspenna
  - Ósjálfráð hljóð, hreyfingar eða augnaráð
- **Óformleg tjáskipti með tilætlun**
  - Merki um já/nei – vil/vil ekki
  - Að draga einhvern að einhverju
  - Viljastýrð hljóð, hreyfingar eða augnaráð
- **Formleg tjáskipti**
  - Með myndum, táknum, bókstöfum eða orðum

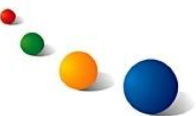

[Watson, Joanne \(2016\). The right to supported decision-making for people rarely heard. Deakin University.](#)

Tjáskipta-rófið frh.

- **Óformleg** tjáskipti **án tilætlunar** eru háð því að tjáskipta-félagi bregðist við þeim og geta þróast í átt að óformlegum tjáskiptum **með tilætlun**.
- **Óformleg** tjáskipti **með tilætlun** eru háð því að tjáskiptafélagi taki mark á þeim og geta þróast í átt að **formlegum** tjáskiptum.
- Það er mikilvægt að tjáskiptafélagar bregðist ávallt við óformlegum tjáskiptum á viðeigandi hátt, hvort sem þau eru **með** eða **án** tilætlunar.
- Þannig er hægt að hjálpa fólki að færast nær formlegum tjáskiptum á tjáskipta-rófinu.

Krefst nýrrar hugsunar varðandi tjáskipti

- Tjáskipti eru „**sameiginleg merkingar-smíði**“ (e. co-construction of meaning) [Watson, Joanne \(2016\). *The right to supported decision-making for people rarely heard*. Thesis, Deakin University.](#)
- Ábyrgðin á tjáskiptunum er **sameiginleg ábyrgð** notanda og tjáskiptafélaga
  - Tjáskiptafélaginn ber ábyrgð á
    - Að ná tengslum
    - Að viðhalda tengslum
    - Að búa til ramma fyrir samspil
- Tjáskipti snúast fyrst og fremst um að **tengjast** og eiga **samspil**

Leiðir til að opna dyr að samskiptum

- **Samband** sem byggir á nánd og trausti
- **Upplifun/skynjun** -> reynsla -> tjáning
- **Rútína og endurtekning**

- **Umhverfi** sem stuðlar að fjölbreyttri upplifun/skynjun og **samspili án orða**:
  - Listir (tónlist, myndlist, dans)
  - Vatn (hreyfing í vatni)
  - Náttúra (eða efnivið úr náttúrunni færð inn)

Leiðir til að opna dyr að samskiptum frh.

- **Aðferðir sem byggja grunn að tjáskiptum, t.d.**
  - Skynjunar-sögur ([Sensory Stories](#))
  - Að segja sögur ([Storysharing](#))
  - [Intensive Interaction](#)
  - [HOP Hanging Out Program](#)
  - Að bjóða val

[Goldbart, J. og Caton, S. \(2010\). Communication and people with the most complex needs: What works and why this is essential. Mencap og Manchester Metropolitan University.](#)

[“If You Listen, You Will Hear Us”. Leicestershire Partnership NHS Trust](#)

[“HOP Hanging Out Program” – Viðtal við Sheridan Forster](#)

Tjáskipta- félaginn

þarf að
vera
tilbúinn í
samband
sem byggir
á nánd og
trausti

Að stíga út fyrir ramma „fagmannsins“ og
þora að tengjast persónulega

Að láta sér líða vel í þögninni

Að gefa samskiptunum óskipta athygli

Að gefa samskiptunum tíma

Tjáskipta- félaginn frh.

Þarf að **þekkja þau merki um tjáningu** sem notandi gefur og kunna að bregðast við þeim á viðeigandi hátt

---

Þarf að **varast að „stýra“ tjáskiptunum** eins og við viljum gjarnan gera þegar einhver tekur lítið frumkvæði í tjáskiptum

---

Þarf að **þora að nota innsæið** í augnablikinu – og vera tilbúinn að ígrunda það sem gerðist eftir á

Þarf að **trúa því að notandi geti haft eitthvað að segja** (sbr. the least dangerous assumption: always presume capability)

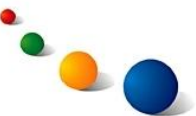

Þarf að **geta leiðbeint öðrum** við að þekkja merki notanda um tjáningu

---

Þarf að **vera tilbúinn að taka þátt í samvinnu** þar sem tjáning notanda er metin í stöðugu ferli

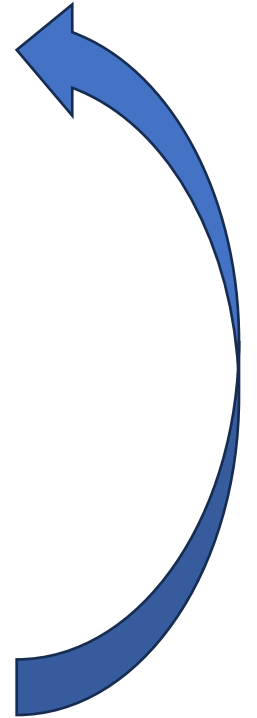

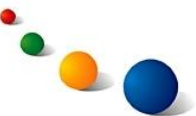
Tjáskipta-ferlið

---

1. Bera kennsl á merki um tjáningu
2. Túlka merkin
3. Svvara / bregðast við
4. ^c Gá að merkjum sem sýna hvort svarið hafi verið viðeigandi

[Watson, Joanne \(2016\). *The right to supported decision-making for people rarely heard*. Deakin University.](#)

Að bera kennsl á og túlka merki um tjáningu

- Merkin eru oftast mjög einstaklingsbundin
- Merkin geta verið ógreinileg og erfitt að koma auga á
- Merkin geta þýtt eitthvað allt annað en þau líta út fyrir í fyrstu

➤ **Mikilvægt að fá upplýsingar frá þeim sem þekkja viðkomandi best**

„The noises to ignore and the noises not to ignore. That’s important as far as Dean’s concerned. His normal little yell-outs mean nothing, but if he just keeps going, then get up and see what’s wrong. There’ll be something wrong...”

[„Listening to those rarely heard“. Scope Victoria](#)

Miðlun upplýsinga um tjáningu og um persónuna á bak við fötlunina

- **Tjáningar-orðabók / tjáningar-ferilmöppu**
  - Upplýsingar um hvernig á að þekkja og túlka tjáningu notanda
  - Gjarnan stutt með myndum og/eða myndbandsupptökum
- **Lífssaga**
  - Helstu persónur, viðburðir og reynsla í lífi notanda
  - Gjarnan stutt með myndum og/eða myndbandsupptökum

'Listen to me!'

I do this	It means
Screaming; tense shaking, hand biting; biting others; kicking; rocking; sweating.	- I have a feeling in my head which really hurts. I am startled and my heart is racing.
As above.	- I have a strong reaction when my obsession...

